

Мәктәп программасында «процент» темасы

Тикшеру эш
6 «в» сыйныф укучысы
Казимова Диана

Процентның тарихы

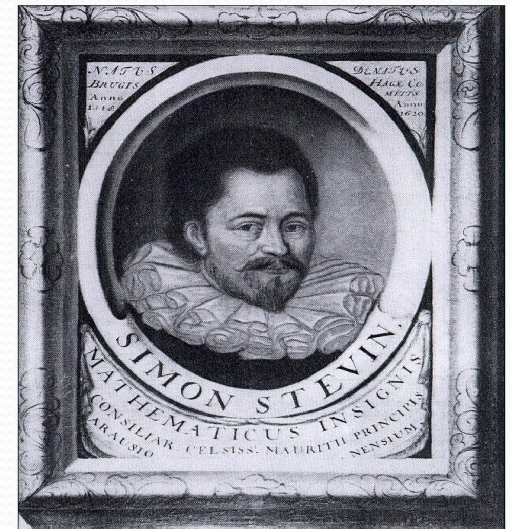
Процент сүзе латин теленнән килеп чыккан. Латин теленнән тәржемә иткәндә «сотая доля» дигәнне аңлата. 1685 елда Париж шәһәрәндә “Арифметика житәкчелеге” дигән бер китап чыгарганнар. Бу китапның бер жирәндә “процент” турында язганнар. Элек “процент” сүзен «сто» билгеләгәннәр. Әмма хәреф жыючы «сто» сүзен % дип билгеләгән. Менә шуннан % килеп чыккан.

Симон Стевин

Симон Стевин 1854 елда иң беренче булып процент таблицасын бастырган. Индейцлар 5 гасырда ук процентларны таныганнар. Нәкъ Индия дәүләтендә иң беренче % килеп чыкты.

Индиядан Европа илләренә күчте
Һәм бөтен жир буйлап таралды.

Игътибар

Нәрсә ул процент?

Процент-
ул саннан йөздән бер өлеше.

$$1 \% = 0,01$$

Процент менә шулай языла: %

Процент белэн эш

Процентны дробька эйлэндерер өчен, % алып куерга һәм аны йөзгә бүлүргә кирәк:

$$27\% = 27:100 = 0,27$$

Дробьне процентка эйлэндерер өчен, бу дробьне йөзгә тапкырларга һәм % куярга кирәк:

$$0,14 = 0,14 * 100\% = 14\%$$

Процентларны кушу һәм алу

Процентларны кушып һәм алып була, ләкин процентны үз-үзе белән генә.

$$1\% + 37\% - 25\% = 38\% - 25\% = 13\%$$

$$95\% - 46\% - 9\% = 49\% - 9\% = 40\%$$

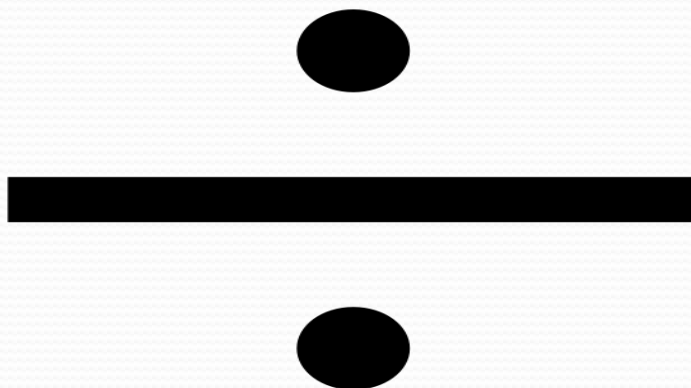

Процентларны бүлү һәм тапкырлау

Процентларны берәр санга булү яки тапкырлау өчен, Иң беренче % дробька эйләндергә, ә аннан соң шул санга тапкырларга:

$$36 * 2\% = 36 * 0,02 = 0,72$$

$$50 : 50\% = 50 : 0,05 = 1000$$

Процент мәсьәләре

Беренче мәсьәләнең төре :

Тегүчеләр фабрикасында 1200 костюм теккәннәр.
Шуның 32% ирләрнеке. Ничә ирләр костюмнары
тегүчеләр фабрикасында теккәннәр?

Чишү:

$$1200 = 100\%$$

$$1) 1200 : 100 = 12 (\text{к})$$

$$2) 12 * 32 = 384 (\text{к})$$

Жавап: 384 костюм ирләргә теккәннәр.

Гаиләнең бюджетын тикшерү

№ п\п	Гаилэ эгъзэлэре	Эш хакы август аена	%та	Эш хакы сентябрь аена	% та	Эш хакы октябрь аена	% та
1	Эти	9 200 сум	55,10 %	10 100 сум	55,20 %	10 150 сум	53 %
2	Эни	7 500 сум	44,9 %	8 200 сум	44,8 %	9000 сум	47 %
Хисап		16 700 сум	100%	18 300 сум	100%	19150 сум	100,0 0%

Гаилэ чыгымнарын бүлү-
үзлэштерү.

№	Чыгымнар	август	в %	сентябрь	в %	октябрь	в %
1	Торак коммуналь хезмэтирэ (газ) очен	1396 сум	8,4%	1396 сум	7,6%	1396 сум	7,3%
2	Электрэнергия очен түлэу	78 сум	0,5%	103 сум	0,6%	91 сум	0,5%
3	Телефонга түлэу	211 сум	1,3%	169 сум	0,9%	283 сум	1,5%
4	Кэрэзле телефонга түлэу	300 сум	1,8%	300 сум	1,6%	300 сум	1,6%
5	Интернет	212 сум	1,3%	212 сум	1,2%	212 сум	1,1%
6	Ашау-эчү	5000сум	30%	5100 сум	27,9%	5300 сум	27,7%
7	Кием-салым	4000 сум	24%	2300 сум	12,6%	3700 сум	19%
8	Даруларга чыгым	500 сум	3%	250 сум	1,4%	300 сум	1,6%
9	Юу-чистарту чараларына чыгым	200 сум	1,2%	100 сум	0,5%	150 сум	0,8%
10	Башка төрле чыгымнар	1000 сум	6%	1500 сум	8,2%	1200 сум	6,3%
	Хисап	12 897,00 сум	77,5%	11430 сум	62,5%	12932сум	67,4%

Игътибарыгыз өчен
рәхмәт!

